

BOLALARNING SHAXSIY RIVOJLANISHIDA O'YIN FAOLIYATINING O'RNI VA AHAMIYATI

Allaberdievna Qumri Xamrayevna

*termiz davlat pedagogika instituti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD), dotsent.*

Qurbonaliyeva Navbahor Anvar qizi

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
"Maktabgacha ta'lim" kafedrası magistranti*

Nebahar0421.com@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiy rivojlanishida o'yin faoliyatining o'ziga xos o'rni va ahamiyatini tadqiq qilishga bag'ishlangan. Maqolada o'yin faoliyatining bolaning shaxsining barkamol rivojlanishidagi beqiyos o'rni, uning orqali bola nafaqat bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishi, balki o'zini anglashi, his-tuyg'ularini ifoda etishi va ijtimoiy hayotga tayyorlanishi masalalari yoritilgan. O'yin faoliyatining bolaning intellektual, hissiy, ijtimoiy, jismoniy va ijodiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, "Bola huquqlari to'g'risida"gi Qonun va davlat talablari asosida o'yin faoliyatini tashkil etishning huquqiy asoslari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: o'yin, bola, tafakkur, emotsional, didaktik, konstruktiv o'yinlar

Abstract: This article is devoted to the study of the unique role and importance of play activities in the personal development of preschool children. The article highlights the incomparable role of play activities in the harmonious development of the child's personality, through which the child not only acquires knowledge and skills, but also understands himself, expresses his feelings and prepares for social life. The impact of play activities on the intellectual, emotional, social, physical and creative development of the child is analyzed. The legal framework for organizing play

activities based on the Law "On the Rights of the Child" and state requirements is also considered.

Keywords: game, child, thinking, emotional, didactic, constructive games

Аннотация: Данная статья посвящена исследованию специфической роли и значения игровой деятельности в личностном развитии детей дошкольного возраста. В статье освещаются уникальная роль игровой деятельности в формировании гармонично развитой личности ребенка, посредством которой ребенок не только усваивает знания и умения, но и познает себя, выражает свои чувства и готовится к социальной жизни. Проанализировано влияние игровой деятельности на интеллектуальное, эмоциональное, социальное, физическое и творческое развитие ребенка. Кроме того, на основе Закона «О правах ребенка» и государственных требований рассматриваются правовые основы организации игровой деятельности.

Ключевые слова: игра, ребенок, мышление, эмоциональный, дидактические, конструктивные игры.

KIRISH

O'yin — bu bolaning atrof-muhitni o'rganish, mustaqil fikrlash, his-tuyg'ularini ifoda etish va boshqalar bilan muloqot qilishning tabiiy shaklidir.

O'yin – bu bolalikning universal tili va shaxsni shakllantirishning asosiy vositasi hisoblanadi. U nafaqat bolaning vaqt o'tkazish usuli, balki uning dunyoni anglash, o'zini ifoda etish va ijtimoiy muhitga moslashishning asosiy yo'lidir.

O'yin jarayonida bola: yangi bilim va tajribani o'zlashtiradi, ijtimoiy rollarni sinab ko'radi, mustaqil qaror qabul qilishni o'rganadi, ijodiy fikrlash va tasavvur qobiliyatini rivojlantiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yinlar bir necha turga bo'linadi:

1. Syujetli-rolli o'yinlar – “doktor”, “o'qituvchi”, “do'konchi” kabi o'yinlar orqali bola ijtimoiy rollarni o'zlashtiradi.

2. Didaktik o'yinlar – bilim, tafakkur, eslab qolish, e'tibor kabi jarayonlarni rivojlantiradi.

3. Harakatli o'yinlar – jismoniy faollikni oshiradi, sog'lom turmush tarzini shakllantiradi.

4. Konstruktiv o'yinlar – qurish, yasash orqali texnik va tafakkur qobiliyatlarini rivojlantiradi.

5. Ijodiy o'yinlar – san'at, musiqiy va tasviriy faoliyat bilan bog'liq bo'lib, estetik didni tarbiyalaydi.

O'yin faoliyati bolalarning shaxsiy rivojlanishida quyidagi jihatlar bilan ahamiyatlidir:

Aqliy rivojlanish: tafakkur, mantiqiy fikrlash va xotirani mustahkamlaydi.

Axloqiy tarbiya: o'yin orqali bola halollik, do'stlik, mehr-shafqat kabi fazilatlarni o'zlashtiradi.

Ijtimoiy moslashuv: o'yin jamoada ishlash, boshqalarni tushunish va muloqot qilishni o'rgatadi.

Ijodiylik: bola fantaziyasini ishga soladi, yangi g'oyalar yaratishga undaydi.

Emotsional barqarorlik: o'yin stressni kamaytiradi, kayfiyatni yaxshilaydi.

O'YIN FAOLIYATINING TURLARI

1. Aqliy (Intellectual) Rivojlanishga ta'siri;

Tafakkur qobiliyatini rivojlantirish: O'yinlar bolaga sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qilish, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Til va nutq rivojlanishi: Syujetli o'yinlar (masalan, "oila", "maktab" o'yinlari) orqali bola yangi so'zlar o'rganadi, muloqot qilishni va o'z fikrlarini mantiqiy ifodalashni o'rganadi.

Xotira va diqqatni rivojlantirish: Didaktik o'yinlar bolaning diqqatini jamlash va ma'lumotlarni eslab qolish qobiliyatini oshiradi.

2. Ijtimoiy Rivojlanishga ta'siri;

Ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtirish: O'yinlar orqali bola navbatni kutish, baham ko'rish, adolatli bo'lish kabi ijtimoiy qoidalarni o'rganadi. Hamkorlik va muloqot: Guruh o'yinlari bolalarga boshqalar bilan kelishish, o'z nuqtai nazarini himoya qilish

va boshqalarning fikriga hurmat ko'rsatishni o'rgatadi. Empatiya qobiliyatini rivojlantirish: Bola o'yin jarayonida boshqa qahramonlar (masalan, "kasal" qo'g'irchoqni davolash) his-tuyg'ularini tushunish orqali hamdardlik hissini rivojlantiradi.

3. Hissiy (Emotsional) rivojlanishga ta'siri;

O'zini ifoda etish: O'yin bola uchun his-tuyg'ularini (quvonch, g'azab, xavotir) ifodalashning xavsiz usulidir. Stressni kamaytirish: Faol o'yinlar bolaga kayfiyatini yaxshilash va salbiy energiyani chiqarib yuborish imkoniyati beradi. O'ziga ishonch: O'yinda muvaffaqiyat qozonish bolaning o'z qobiliyatiga ishonchini oshiradi.

4. Jismoniy rivojlanishga ta'siri;

Yigit motorikasini rivojlantirish: Qurilish o'yinlari (Lego, konstruktor) bolaning qo'l harakatlarini noziklashtiradi. Yirik motorikaning rivojlanishi: Sakrash, yugurish, o'yin maydonchalarida harakat qilish kabi faol o'yinlar mushaklarni rivojlantiradi va muvozanatni saqlash ko'nikmasini mustahkamlaydi.

5. Ijodiy rivojlanishga ta'siri;

Tasavvur va fantaziyani rivojlantirish: O'yinlar bolani g'oyalar yaratish, yangi dunyolar qurish va muammolarni ijodiy yechishga undaydi. Mustaqil fikrlash: O'yin jarayonida bola turli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishga o'rganadi.

6. Axloqiy rivojlanishga ta'siri;

Yaxshi va yomon tushunchasini shakllantirish: O'yinlar orqali bola halollik, adolat va mas'uliyat kabi qadriyatlarni o'zlashtiradi. Maqsadga intilish: O'yinlarning qoidalari bolaga maqsad qo'yish va uni amalga oshirish uchun sa'y-harakat qilishni o'rgatadi.

O'yin faoliyati bolaning shaxsiy rivojlanishining "lokomotivi" hisoblanadi. U bolaga nafaqat bilim olish, balki hayotiy ko'nikmalar, qadriyatlar va munosabatlar dunyosini shakllantirishda yordam beradi. O'yin – bu bolaning kelajakdagi muvaffaqiyatining asosidir. Shu sababli, bolalarga nafaqat o'ynash

imkoniyati yaratish, balki ularning o'yin faoliyatini rag'batlantirish va to'g'ri yo'naltirish – har bir ota-ona va pedagogning burchidir.

12-modda. Bola huquqlarini himoya qilish va ularning rivojlanish shartlarini yaratish:

Har bir bola uning yoshi, salomatligi va rivojlanish darajasiga mos keladigan hayot shartlarida yashash huquqiga ega

O'yinga bo'lgan huquq: "Davlat... bolalarning yosh xususiyatlariga mos o'yin o'tkazish shartlarini yaratadi"

14-modda. Ta'lim olish huquqi:

Davlat bolalarning ilk va maktabgacha yoshdagi shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratadi

Davlat talablarida rivojlanishning asosiy sohalari :

Rivojlanishning asosiy sohalari bo'yicha talablar:

A. Jismoniy rivojlanish:

Davlat talabi: Bolaning yosh xususiyatlariga mos harakatiylik va motor ko'nikmalarini shakllantirish

O'yin orqali amalga oshirish: Harakatli o'yinlar, sport o'yinlari, raqs o'yinlari

B. Aqliy rivojlanish:

Davlat talabi: Tafakkur, xotira, diqqat va til qobiliyatlarini rivojlantirish.

O'yin orqali amalga oshirish: Didaktik o'yinlar, boshqotirma va konstruktiv o'yinlar.

C. Ijtimoiy-hissiy rivojlanish:

Davlat talabi: O'zini tutish, boshqalar bilan muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

O'yin orqali amalga oshirish: Syujetli-rolli o'yinlar, jamoa o'yinlari.

3. O'yin faoliyatining huquqiy kafolatlari.

Davlat Kafolatlari:

1. Sog'lom muhit yaratish: Bolalar uchun xavfsiz o'yin maydonchalarini ta'minlash.

2. Mutaxassislar tayyorlash: O'yin pedagogikasi bo'yicha malakali kadrlar tayyorlash.

3. Metodik ta'minot: Yosh xususiyatlariga mos o'yin dasturlarini ishlab chiqish. Ota-Ona majburiyatlariga quyidagilar kiradi;

Bolaning yoshiga mos o'yin sharoitlarini yaratish, o'yin orqali rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bolaning o'yin huquqini hurmat qilish,

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida: o'yin faoliyati markazida - bolaning huquqlari:

Har tomonlama rivojlanish huquqi;

Sog'lom muhitda o'sish huquqi;

O'z qobiliyatlarini rivojlantirish huquqi;

Ijodiy ifoda etish huquqi;

Davlat standartlari talablari:

Har bir maktabgacha ta'lim tashkiloti o'yin faoliyatini tashkil etish uchun zarur shart-sharoitni yaratishi shart.

Tarbiyachilar bolalarning individual yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda o'yinlarni tashkil etishi lozim.

"Bola huquqlari to'g'risida"gi Qonun va Davlat talablari o'yinni bolaning asosiy faoliyati va huquqi sifatida belgilaydi. Bu nafaqat pedagogik balki huquqiy majburiyatdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bundan kelib chiqqan holda quyidagilar muhimdir.

1. Ota-onalar uchun: Bolaning o'yin vaqtini uning rivojlanishi uchun muhim investitsiya sifatida qarash.

2. Pedagoglar uchun: O'yinlarni Davlat talablari asosida tizimli tashkil etish.

3. Davlat organlari uchun: O'yin maydonchalarini modernizatsiya qilish va metodik qo'llanmalar tayyorlash.

O'yin - bu nafaqat bolaning tabiiy ehtiyoji, balki uning konstitutsiyaviy huquqi va davlat tomonidan kafolatlangan rivojlanish imkoniyatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son
Kuchga kirish sanasi 29.01.2022
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 23.09.2020 yildagi O'RQ-637-son
Kuchga kirish sanasi . 24.09.2020
3. "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari"
Tasdiqlangan sana: 2018-yil 22-dekabr
Buyruq raqami: 2700
Ro'yxatga olingan: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2019-yil 17-yanvar,
3124-son bilan
4. "Bola huquqlari to'g'risida"gi Qonun Qabul qilingan sana: 2008-yil 7-yanvar
Qonun raqami: O'RQ-139.

